

Креатив педагог

КРЕАТИВЛИК ВА КРЕАТИВ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

**Юсупова
Камола
Нуриддиновна**

Машғулот режаси

- Креативлик тушунчасига таъриф
- Тафаккурдаги хатоликлар
- **PISA** тадқиқотига кўра креативлик компетенциясини баҳолаш модели
- Креативлик компетенциясини ривожлантирувчи методлар

1.Қайси қаватда осонрок?

Меҳмонхона 7 қаватлик. Биринчи қаватда 8 киши жойлашди, ҳар кейинги қаватда-2 тадан кўпроқ, олдингисига қараганда.

Меҳмонхонанинг қайси қаватида лифтни кўпроқ чақиришади?

2. Бу нима?

**Буни сизга беришган, ва у hozир ҳам
сизга тегишли, аммо ундан барча
сизнинг яқинларингиз сиздан
кўпроқ фойдаланишади.**

Бу нима?

Музқаймоқ учун вафлили конус концепцияси қандай яралган?

“Креативлик” тушунчасини биринчи бўлиб
1922 йилда Д.Симпсон қўллаган.

*Креативлик-шахсининг
одатга айланган
қарашлардан воз кечиши*

Креативлик (инг. creativity)-шахснинг ижодий имкониятлари(қобилиятлари) бўлиб, хис қилиш, мулоқотга киришиш, шахсий сифатларнинг яхлит ва алоҳида тарафлари ва тафаккурни ривожлантирувчи усуллар ва жараёнларда ривожланади.

Мещеряков Б., Зинченко В. Катта психологик словарь

Креативлик (лот. Creatio-яратмоқ)- бу шахснинг ноодатий зояларни ярата олиши, муаммоларга оригиналь ечимларни топа олиши ва тафаккур қилишининг анъанавий чизмасидан четга чиқа олиши.

Ильин Е.П. Креативлик, иқтидор, ижодкорлик психологияси

Д.Гилфорднинг креативлик концепцияси

Тафаккур

Конвергент

- бир нечта жавоб вариантлари ичидан ягона тўғри ечимни топиш

Дивергент

- бир муаммонинг бир нечта ечимини аниқлаш

Д.Гилфорга кўра креативликни аниқлаш мезонлари

Муаммони аниқлаш ва ечимни шакллантириш қобилиятига кўра:

- “фикрнинг равонлиги” (бир вақтнинг ўзида юзага келадиган фикрлар сони)
- Ўзига хослик (бир-биридан фарқ қиладиган ғояларни ишлаб чиқиш, умумий қабул қилинган қарашларга ностандарт тарзда жавоб бера олиш қобилияти)
- Мослашувчанлик-турли ғояларни топа олиш ва улардан фойдалана олиш қобилияти бўлиб турли деталларни қўшиш, муаммони таҳлил ва синтез қилиш орқали аниқ ечимни келтира олиш.

Креатив тафаккурнинг маъноси

Муаммонинг ностандарт ечимини топиш

- объектлар, атроф-мухит ва шароитлардан ғайриоддий тарзда фойдаланиб қийин вазиятда чиқиш йўлини топа олиш
- Янги ғояларни ярата олиш
- Ўзига хос ечимларни топа олиш
- Стереотиплар, аниқ жадваллардан ташқарига чиқиш
- Вазиятга бошқа нуқтаи назардан қараш

Тафаккур қилишдаги хатоликлар

Фикрлашдаги хатоликлар- таҳлил ва синтезни нотўғри баҳолаш. Бу хатоликлар воқеликни ҳолисона баҳолаш тўғри хулосалар чиқаришга олиб келади. Бунинг натижасида хато ҳаракатлар ва салбий ҳистуйғулар ва фикрлашдаги хатоликлар юз беради

БУРЧ

“Мен, бошқалар, вазият, бутун дунё.....”

ДАХШАТ

У МЕНЯ УНИКАЛЬНЫЙ ТАЛАНТ.
КАК БЫ ВСЁ ПЛОХО НЕ БЫЛО,
Я ВСЕГДА УМУДРЯЮСЬ СДЕЛАТЬ ЕЩЕ ХУЖЕ.

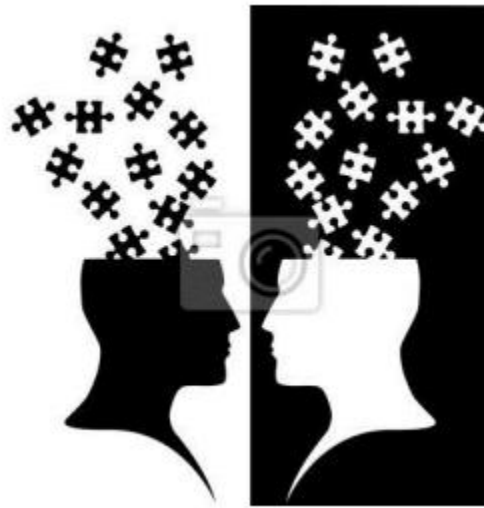
“Бу дахшатли...”

Хаддан ташқари умумлаштириш

“Барчаси ёмон...”

Оқ-қора фикрлаш

“Барчаси”, “Хеч қайси”, “Фақатгина”

Негативлик

Ўзини айбдор хис қилиш

**“У бундай йўл тутди, чунки...”,
“Агар кимдир менга бақирса, у менга ёмон
муносабатда бўлади”**

Топширик

1. Касбий фаолиятингизда фикрлашдаги хатоликларни келтириб чиқарадиган вазиятларга мисоллар келтиринг
2. Уларнинг оқибатлари айтинг

Фикрлашдаги хатоликларга намуналар	Оқибатлари
Бурч	
Даҳшат (қўрқув)	
Оқ-қора фикр	
Негативлик	
Айбдорлик	

**PISA тадқиқотларида креативлик компетенциясини
баҳолаш модели**

Креатив фикрлаш- бу гояларни ишлаб чиқиш,баҳолаш ва такомиллаштириш жараёнида самарали иштирок этиш қобилияти.

Инновацион ва самарали ечимларни олишга қаратилган янги билимлар ва/ёки тасаввурнинг ажойиб ифодаси

Framework for the Assessment of Creative Thinking in PISA-2021 (in press)

**2021 йилдан PISA тадқиқотларида биринчилардан бўлиб
креативлик компетенциясини баҳолай бошлади**

Креативлик **(Джеймс К. Кауфман ва Рональд Бегетто, 2009)**

**Катта креативлик
(Big-C creativity)**

**Янги кашфиётлар,
Дурдона асарлар,
Тушунчалар ва
бошқалар**

**Кичик креативлик
(Little-c creativity)**

**Кундалик
муаммоларнинг
ечимлари ва ижодий
ёndoшув**

Креатив педагог

Ўзини креатив намойиш этиш

Ёзма ёки
оғзаки

Ихтироли ёки
рамзий

Янги билимларни эгаллаш/Муаммонинг ечими

Аниқ
(математик)
ёки табиий

Ижтимоий
ёки
шахслараро

PISA
тадқиқотларида
креатив
тафаккурнинг
тематик модели

Ёзма намойиш этиш

1. Эркин мавзуда сўзланган баёнотни матн шаклида бериш (расмий баёнот талабларига биноан)
2. Турли кўринишдаги манбалар (расмли мультфилмлар, сарлавхасиз сураатлар, фантастик комикслар, абстракт сураатлар)га бирон бир ғояни илгари сурувчи матн яратиш
3. Креатив ибораларни баҳолаш масалан нутқ сўзлари, тарихий шахсларнинг фикрлари, лоузинглар
4. Кимдир томонидан айтилган ёки хал иборалари , мақолларини такомиллаштириш

**Визуал намойиш этиш турли хил мажозий
сўзлардан фойдаланиш ёрдамида**

1. Мавжуд бўлган ташкилий ва структурали таъминотлар асосида ўз ғоясини илгари суриш
2. Ўзининг ва ўзгаларнинг креатив ғояларини аниқлиги, ўзига тортувчанлиги ва янгилигига кўра баҳолаш
3. Бирон бир тасвирни асл ҳолатича ёки қўшимчалар киритиш орқали такомиллаштириш

Ижтимоий муаммолар ечими

1. Ижтимоий йўналишдаги муаммолар билан шуғулланиш
2. Ижтимоий муаммоларнинг ечимига бағишланган бир нечта турли шаклдаги ечимларни бериш
3. Ўзининг ёки бошқа бир шахснинг муаммо ечимига бағишланган ғояларини ўзига хослик, самаралилик сифатларига кўра баҳолаш ва уларни амалга ошириш йўлларини ишлаб чиқиш
4. Муаммоларнинг ўрганилганлик даражасида олинган билимларни таълим жараёнига жалб этиш ва уларни нг ечимини такомиллаштириш

Аниқ фанлар

1. Барчага маълум бўлган билимлардан фойдаланмасдан, янги ғояларни тарғиб этиш
2. Таклиф қилинган ечимлар ва ёндошувларнинг ўзига хослиги (жавобларнинг мазмуни ва қимматга эга эканлиги шарти билан)
3. Муаммоларнинг муқобил ечимлари ва уларнинг тавсифи
4. Ечимни олиш учун фойдаланиладиган усул ва жараёнлар

PISA тадқиқотларига асосан креатив фикрнинг компетентлик модели

ҒОЯЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА РАҒБАТЛАНТИРИШ

ҒОЯЛАРНИ САРАЛАШ ВА БАҲОЛАШ

Тафаккурни ривожлантирувчи методлар

Психологик методлар	Инструментал усуллар	Жамоавий усуллар
Ассоциатив усуллар. Мавжуд бўлган ахборотлардан фойдаланган холда янги ғояларни яратиш ва уларни биргаликда таълимда қўллаш	Мавжуд муаммога оригинал ечимни топиш	Ўзрао муҳокама жараёнида янги ғояларни излаб топиш

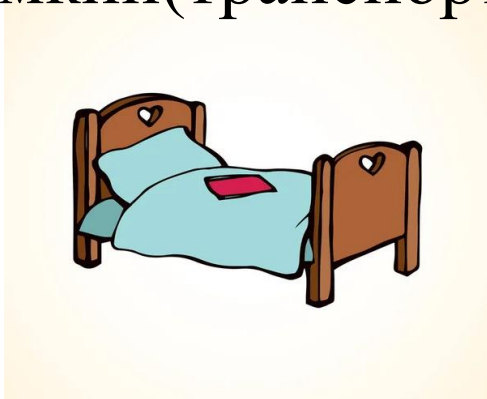
Психологик усуллар

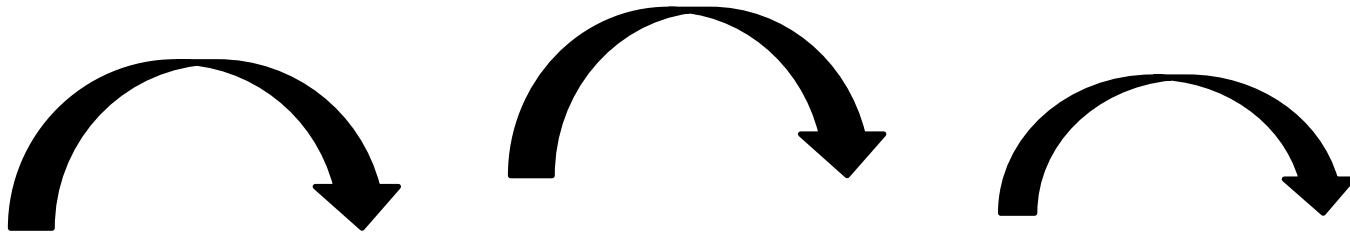
“Автобус кровать ва ванна” методи

- Ғоялар одамга турли жойда ва вақтда келиши мумкин(транспортда, ваннахонада ва ҳ.к.з)

Босқичлар

Мақсадни аниқлаш	Муаммога кириш	Муаммо ечимида узоқлашиш	Вазифага қайтиш	Ҳояни қайта ишлаш ва баҳолаш
Муаммони баён қилиш	Ахборотларни ўрганиш, таҳлил этиш	- Фаолият турини алмаштириш - Хордиқ	Фикран муаммо ечимини излашга қайтиш	- Аниқлаштирилган фикрлар - таҳлил

Ассоциациялар

- Луғатни очинг ва биринчи ихтиёрий сўзни танланг. Ушбу сўзга имкон қадар кўпроқ уюшиқ сўзларни топинг
- Масалан: “Яшил” сўзи
- Уюшиқ сўзлар: кўкат, адир, ўрмон, бодринг, тарбуз, беш минг сўмлик банкнот.

Янги сўзлар

- Шу вақтгача ҳеч қаерда ишлатилмаган сўзларни ўйлаб топинг
- Масалан: “ғаройибмаркет”-антиквар буюмлар дўкони

“Қарама-қарши сўзларни
бирлаштириш” машқи

- Бир-бирига қарама-қарши сўзларни биргаликда қўллаб сўз бирикмаси тузишга ҳаракат қилинг
- **Масалан:** иссиқ музқаймоқ, қаттиқ пахта

“100 ғоя” машқи

- Тасаввур қилинг сизга бир йиллик таътил беришди. 12 ой нималар билан машғул бўласиз?
- Яхшилаб ўйлаб кўринг ва вақтингизни ўтказиш учун 100 та ғоя ўйлаб топинг ва ёзинг

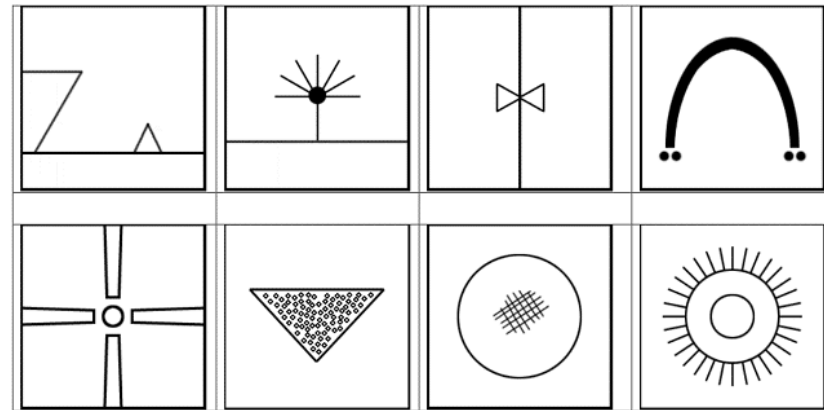

“Друдллар ” муаллиф роджер Прайс

Друдл- бу график бошқотирма бўлиб, бир нечта жавоб вариантларига эга бўлиши мумкин

Ахамияти

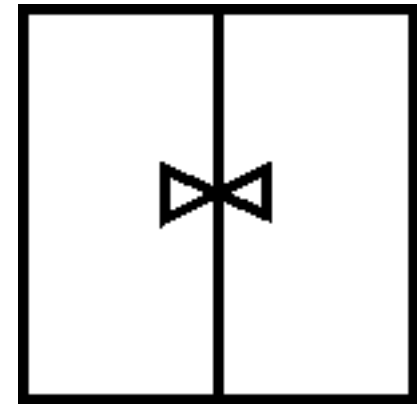
- Ноадатий фикрлашни ўрганиш;
- Ассоциатив тафаккурни ривожлантиради;
- Болаларда ва катталарда тасаввурни бойитади;
- ижодий тасаввур билимларини бойитади

Топшириқ

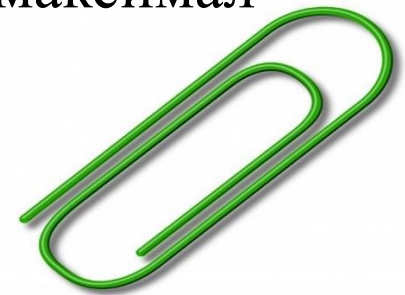
1. Сизнинг вазифангиз тасвирни тасвирлаб беришдан иборат бўлиб кўраётган барча буюм, вазият, холат барчасини айтишингиз мумкин. Жавоблар қанча кўп ва креатив бўлса шунча яхши
2. Тасвирни яқунланг ва унда аниқ бир буюмни ифодаланг

БУ НИМА ?

Супер скрепка

Концеляр скрепкадан фойдаланишнинг энг оригинал усуллари қўғозга ёзинг. (жавоб вариантлари максимал даражада кўп бўлишига эътибор қаратинг)

Фикрлаш учун саволлар

1. Ушбу топшириқни бажариш осон бўлдимми?
2. Топшириқни бажаришда қандай қийинчиликларга дуч келдингиз?

Инструментал усуллар

Гугурт чўплардан бошқотирма

Керакли буюмлар: ҳар бир ўқувчига 6
донадан гугурт чўпи

Сизга ажратилган гугурт чўпларни олинг ва
текис доска устига қўйинг , улардан
фойдаланиб 4 та тенг томонли учбурчак ясанг

Жавоб

ТРИЗ (Генрих Альтшуллер)

***ТРИЗ**- креатив ёндошув асосида муаммонинг ечимига олиб келувчи усуллар жамланмаси.*

***ТРИЗнинг мақсади:** мослашувчан фикрларни ва тасаввурни ривожлантириш, мураккаб муаммоларни самарали ва такрорланмас усуллар билан ечиш*

Бугунги кунда ТРИЗ методидан фойдаланаётган компаниялар:
Samsung, LG, Gillette, HP, Intel, Boeing, Xerox, Ford, Toyota, Kodak, Johnson & Johnson

***Ихтирочилик топшириғи**- бу одатий усуллар билан ечишнинг имкони йўқ бўлган топшириқ*

Топширик

Қизалок туғилган кунини нишонлаётган эди.

Кимдир катта каробкада шоколадли конфетлар совға қилди. Канфетлар бутилка кўринишида бўлиб ичи малинали қиём билан тўлдирилган эди. Барчага конфетлар жуда ёқди. Мехмонлардан бири қизиқиб сўраб қолди:

- қизиқ, бутилкаларни қандай тайёрлайдилар?
- Аввал шоколадли бутилкачаларни тайёрлайдилар кейин унга сироп қуядилар, - аниқлик киритди бошқа мехмон.
- Қиём қуюқ бўлиши шарт акс холда конфет мустахкам бўлмайди, қуюқ қиёмни эса бутилкачаларга жойлаш қийин. Қиёмни бир оз исити ва суюлтириб қуюш мумкин аммо, иссиқ қиём шоколадни эритади.

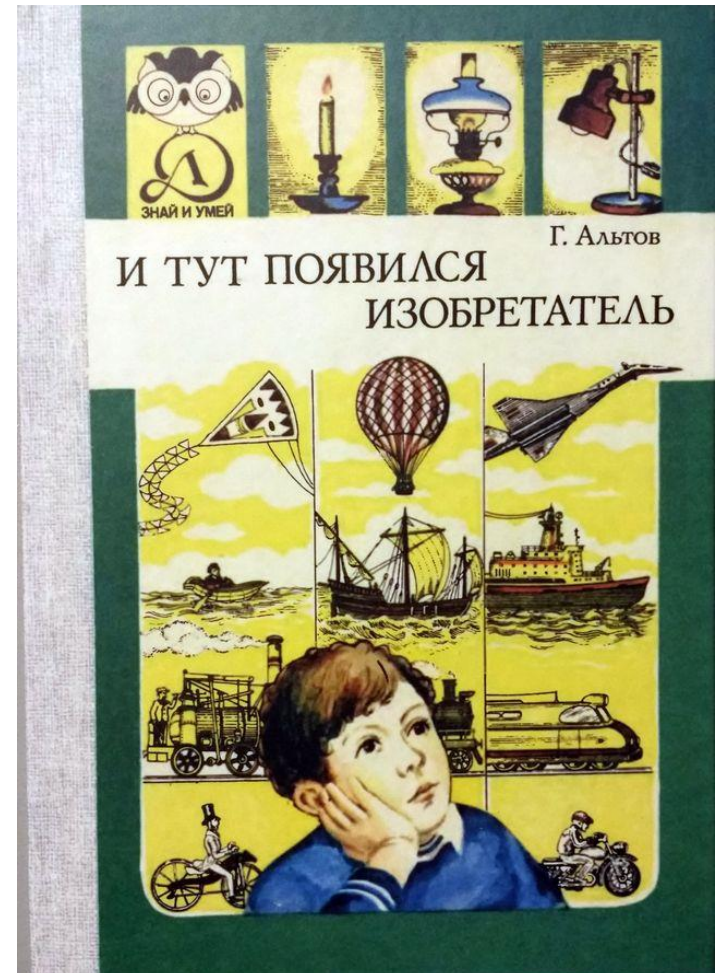
Шу пайт ихтирочи пайдо бўлди

- Топдим ! –бақирди у.- Мен бундай конфетларни қандай тез ва сифатли тайёрлашларини биламан. Гап шундака... Ва у барчасини тушунтириб берди. Хақиқатдан ҳам конфетларни осон ва сифатли тайёрлаш мумкин эди.
- **ихтирочи қандай усулни айтганини тапиб кўринг.**

Жавоб

Қиёмни қолипга қуйиб яхлатилади,
кейин эса яхлаган қиём
суюқ шоколад билан қопланади

Жамоавий усуллар

Майндмеппинг (менталь карталар, ақлий-карта) (муаллиф Тонни Бьюзен)

*Менталь карталар- бу асосий гојани
фикрлар билан ўзаро боғланиш тизимини
намойиш этиш*

*Менталь карталар- ахборотни аниқлаш ва
қайта ишлаш имкониятини берувчи
тафаккурни визуаллаштириш т ехникаси*

1 босқич

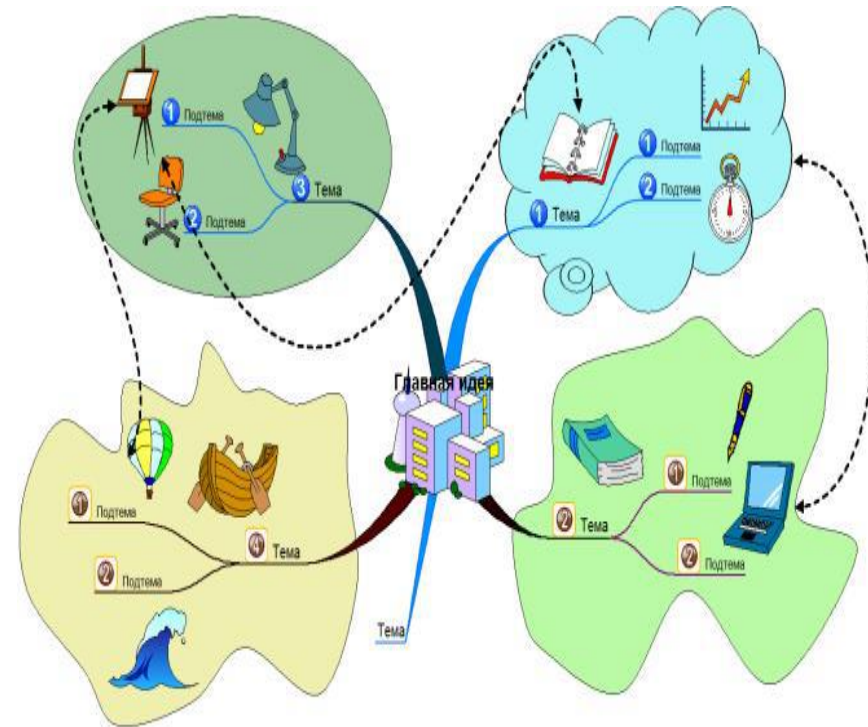
Оқ қоғоз олинг, лойиха ёки ғоя ўйланг.

Ушбу ғоя ёки лойиха билан боғлиқ барча фикрларни ёзинг

2 босқич

1. Оқ қоғоз олинг ва марказга картангизнинг асосий мавзусини қўйинг. Мавзуингизни очиб берувчи эсда қоладиган образдан фойдаланиш мақсадга мувофиқ.
2. Асосий мақсаддан бир нечта шохларни чиқаринг ва уларнинг ҳар бирига мақсадингиз билан боғлиқ бўлган ғояларни ёзинг
3. Шу тариқа ғояларингиздан ҳам шохлар чиқаринг ва уларга ҳам мақсад ва ғояларни бирлаштирувчи кичик ғоялар ёки ечимларни ёзинг

3 босқич

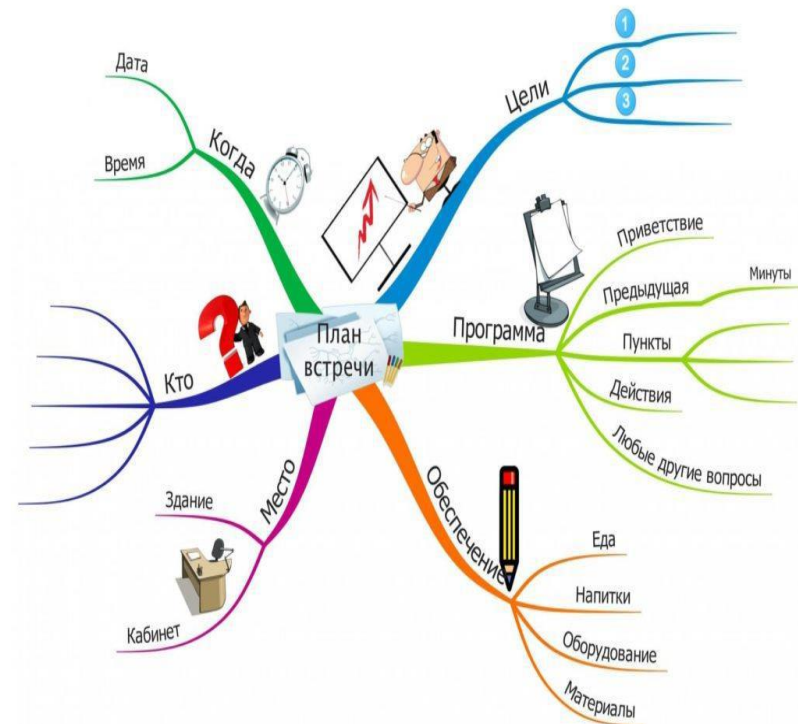
Яратган картангизни 2
соатдан то 2 кунгача бўлган вақтга
четроқга олиб қўйинг

Шу йўл билан карта
сизнинг онгингизга жойлашади

4 босқич

Харитани “Жонлантириш”.
Картада иложи борича ёрқин
эмоцияларни берувчи расмлар ва
шакллардан фойдаланинг.
Картадаги ёрқинлик эслаб қолиш
ва ижодий фикрлашга катта ёрдам
беради

5 босқич

Харитангизни яна бир
муддантга четга олиб қўйинг, бу
янгиликларни киритиш ва
харитани мукаммаллаштириш
имконини беради

Ментал картани яратиш бўйича маслаҳатлар

Шохларга сўзларни қўйиш

Хар бир чизиқга биттадан калит сўз ёзинг

Босма харфлар билан ёзинг

Чизиқнинг узунлиги сўзнинг узунлиги билан мос бўлсин

Калит сўзларининг муҳимлигига қараб шохларнинг ва зичиқларнинг катта кичиклигини мослаштиринг

Ментал картани яратиш бўйича маслаҳатлар

Хар хил ранглардан фойдаланинг

мақсадни билдирувчи турли расмлар ва белгилардан фойдаланинг

Картанинг хажмига караб А4 ёки А3 форматидаги қоғоздан фойдаланинг

ўсувчи шохларни контур билан ажратинг

Харитани қоғозда энига жойлаштиринг

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН
РАХМАТ !

Креатив педагог